

Asociace
pro mezinárodní
otázky
Association
for International
Affairs

Briefing Paper 6/2010

Briefing paper k Evropské radě (17. červen 2010)

Červen 2010

Briefing paper k Evropské radě (17. červen 2010)

**Václav Bacovský, Tomáš Búry,
Vít Dostál, Ivana Jemelková,
Katarína Lokšová**

Tato studie je nezávislou analýzou autorů. Názory vyjádřené v textu nemusí být nutně stanoviskem Asociace pro mezinárodní otázky.

Briefing paper k Evropské radě (17. červen 2010)

Evropská rada

- Summit byl oproti původnímu plánu zkrácen na pouhý jeden den. Stálý předseda Evropské rady Herman Van Rompuy to vysvětlil inflací různých setkání na nejvyšší úrovni svolaných v posledních měsících zejména kvůli kritické situaci v eurozóně.
- Hlavním bodem na agendě bude schválení nové strategie EU pro rok 2020. Ačkoli si všichni uvědomují, že konkurenceschopnost evropské ekonomiky je klíčová pro budoucí vývoj, neúspěch Lisabonské strategie a přetrvávající rozdílné názory ohledně postupu při krizi v eurozóně vedou spíše k opatrným očekáváním.
- Na neformální rovině summit napoví, zda se skutečně mění postoj německé zahraniční politiky vůči EU a zda je francouzsko-německý motor zadřený
- EU bude hledat společný postoj pro další z řady summitů G20, který se uskuteční v Torontu. V popředí zájmu budou návrhy na zpřísnění regulace finančních institucí a snaha o konkretizaci dlouhodobé vize ekonomického růstu.
- Mezi další body agendy summitu patří rozvojové cíle tisíciletí, klimatické změny, sankce proti Iránu, vstup Islandu do EU a institucionální řešení otázky počtu poslanců Evropského parlamentu.

Strategie Evropa 2020

Kontext

- Aktuální strategie navazuje na tzv. Lisabonskou strategii, která byla především plánem na koordinaci národních strukturálních reforem. Její úspěch byl závislý na výkonech jednotlivých členských států. Malá identifikace národních států se strategií a jejich nedostatečné motivace plnit národní reformní plány vedla k selhání otevřené metody koordinace a ke slabým výsledkům. Neexistovaly nástroje, jak přimět státy k větší reformní aktivitě. Většina kvantitativních cílů byla nastavena pro všechny státy stejně, přitom zejména po rozšíření v roce 2004 došlo k nárůstu rozdílů mezi jednotlivými členskými státy. Hlavní otázkou pro tvůrce nové strategie je, jak zajistit, aby „Lisabonská strategie II“ neskončila podobným rozčarováním.
- Konkurenceschopnost jako ústřední bod střednědobé a dlouhodobé ekonomické strategie je důležitý zejména pro středomořské země (Řecko, Itálie, Španělsko,

Portugalsko) – žádný ze záchranných balíčků totiž neřeší skutečnou příčinu jejich rozpočtové krize, jíž je právě nízká konkurenceschopnost.

Obsah strategie

- Po příliš ambiciózní Lisabonské strategii bude Evropa 2020 zaměřena na tři vzájemně propojené oblasti:
 1. růst založený na znalostech a vysoké přidané hodnotě;
 2. ekologická a energetická udržitelnost tohoto růstu;
 3. vysoká zaměstnanost a sociální soudržnost.

Pro uskutečnění těchto cílů byl navržen mix opatření na národní a evropské úrovni.

- Pro snazší implementaci a zejména následné vyhodnocení byly stanoveny měřitelné cíle, kterých by měla EU společně dosáhnout v roce 2020:
 1. zvýšení míry zaměstnanosti populace ve věku 20-64 let na 75 %;
 2. navýšení investic do výzkumu a vývoje na úroveň 3 % HDP;
 3. již v roce 2009 schválený závazek ke snížení emisí CO₂ o 20 % a zvýšení poměru obnovitelných zdrojů energie na 20%;
 4. zvýšení počtu vysokoškolsky vzdělaných lidí ve věku 30-34 let na 40 % a snížení počtu žáků předčasně opouštějících vzdělávací systém na úroveň 10 %;
 5. snížení počtu obyvatel žijících pod hranicí chudoby o 25 %, tedy o 20 miliónů lidí.

Národní státy pak v rámci těchto společných cílů mají navrhnout konkrétní vlastní závazek, který bude dostatečně ambiciózní, ale zároveň bude vycházet z reality domácích podmínek.

- K tomu Evropská komise navrhla sedm iniciativ (jako první již byla spuštěna tzv. Digitální Evropa), které budou mít evropskou a národní úroveň – na rozdíl od neúspěšné Lisabonské strategie tak Evropa 2020 nebude zcela závislá na ochotě členských zemí provádět nutná opatření.
- Otázkou zůstává, jak efektivně implementovat strategii v praxi: Evropa 2020 totiž kombinuje oblasti kompetencí EU (Vnitřní trh, životní prostředí) a národních států (např. vzdělávání). Nejasné je také vymezení kompetencí tří klíčových institucí: Evropské komise, Evropské rady a Evropského parlamentu. Zatímco Lisabonská strategie byla vnímána jako projekt Evropské komise, nyní by větší roli měla hrát Evropská rada, čímž by měly být víc zapojeny členské státy. Navíc stálý předseda Evropské Rady Herman von Rompuy si strategii bere za osobní prioritu.
- Na únorovém summitu EU se diskutovala otázka závaznosti a vymahatelnosti cílů. Návrh španělského předsednictví, aby státy nedodržující strategii byly trestány

snížením dotací ze strukturálních fondů nebo ztrátou hlasovacího práva v Radě EU se však setkal s odporem zejména velkých zemí. Vyhledky Evropy 2020 v ekonomické oblasti budou závislé na reformě Paktu stability a růstu.

Očekávaný vývoj na summitu

- Hlavním bodem summitu bude formální přijetí strategie EU 2020 všemi členskými státy. Vedle schválení konečné podoby 5 cílů strategie (Headline targets), včetně doladění konkrétní výše měřitelných indikátorů (zejména pro oblast vzdělání a boje proti chudobě), by se měly členské státy zavázat k specifickým národním cílům po dohodě s Evropskou komisí. Existuje však možnost, že členské státy pro sebe navrhnou jen nízké závazky, aby se vyhnuly případné kritice za nesplnění příliš ambiciózních cílů v budoucnu.
- Podle původního plánu měla být dohoda o národních cílech nalezena už v průběhu června. Vzhledem ke komplikacím s vyčíslením dvou zbývajících cílů i konání voleb v některých členských zemích (např. ČR, Slovensko, Belgie, Nizozemsko), však zřejmě k uzavření konkrétních politických závazků dojde až po summitu. V případě České republiky se pak očekává, že politickou odpovědnost za cíle převzme nová vláda. Fischerův kabinet do té doby projedná jen „rámcové“ cíle.

Situace v ČR

- S naplněním cíle strategie v oblasti zaměstnanosti (celková míra zaměstnanosti populace ve věku 20-64 alespoň 75%) by ČR obecně neměla mít zásadní problém – alespoň za předpokladu, že dojde k obnovení hospodářského růstu a realizace strukturálních reforem, které přispějí k větší pružnosti trhu práce v souladu s principy flexicurity¹, vyšší motivaci a podpoře zaměstnanecké mobility. Jako problematická se v oblasti zaměstnanosti v dalších letech ale jeví otázka zapojení žen s dětmi do trhu práce, nízká podpora využívání práce na částečný úvazek a nedostatek služeb péče o děti.
- Cíle v oblasti vzdělávání: jeho první část – poměru žáků předčasně opouštějících vzdělávací zařízení pod hranicí 10 % - plní ČR již dnes. V případě druhé části - poměru populace ve věku 30-34 let s terciárním vzděláním alespoň 40 % - sice zřejmě nedosáhne cílové hodnoty, v posledních letech však země zaznamenala masivní růst zájmu o terciární vzdělávání. Ve školním roce 2009/2010 podíl poprvé

¹ Flexicurita: koncept v praxi používaný nejlépe v Dánsku, který kombinuje pružnost (flexibility) pracovního trhu s jistotou (security) zaměstnanců na vysoké dávky v nezaměstnanosti garantované státem, pokud se účastní státem dotovaných rekvalifikačních kurzů.

zapsaných do terciárního vzdělávání v roce přesáhl dvě třetiny populace odpovídajícího věku. Spíše než na dosahování kvalitativních cílů se ČR bude muset v nadcházejících letech soustředit na kvalitu poskytované výuky.

- V oblasti vědy a výzkumu se ČR zařadí mezi nejambicióznější z nových členských států. Vláda ČR předloží Komisi národní cíl investic do výzkumu a vývoje ve výši 2,7 % HDP. Ačkoliv se v ČR pomalu zlepšuje povědomí o významu výzkumu pro rozvoj konkurenceschopné ekonomiky, ČR se stále musí zaměřit na problematiku spolupráce mezi vysokými školami, výzkumnými institucemi a podniky, na nedostatek vysokoškolsky vzdělaných pracovníků v technických oborech a zejména na situaci mladých vědců, kteří často odcházejí za lepšími podmínkami do zahraničí.
- Cíl snižování chudoby: ČR vyslovila na zasedání Evropské rady v březnu 2010 výhrady k původnímu požadavku paušálního snížení podílu populace pod hranici chudoby. Teprve až začátkem června Rada rozhodla o zpřesnění indikátorů, na jejichž základě budou dojednány jednotlivé národní cíle. ČR je v současnosti zemí s nejnižší mírou chudoby v EU (kolem 9 % v porovnání s průměrem EU 17 %) a boj proti chudobě orientuje spíše na jednotlivé ohrožené skupiny (např. děti, menšiny) a souvislost mezi nezaměstnaností a chudobou.

Očekávaný vývoj po summitu

- V následujícím půlroce přijmou jednotlivé členské státy své specifické národní cíle následované ucelenými národními reformními programy (podzim 2010).
- Další témata spojená s EU 2020 by měla následovat – diskuze na nejvyšší úrovni o vědě a výzkumu a o energetice v rámci nadcházejících summitů. Cílem je udržet pozornost politických špiček směrem k tématům EU 2020.
- O možném úspěchu či neúspěchu napoví především chystaná debata o novém rozpočtovém rámci na roky 2014-2020. Pokud nedojde k radikální reformě mandatorních výdajů (které z velké části směřují na Společnou zemědělskou politiku), zůstane Evropa 2020 opět jen prázdným dokumentem.
- Nejen neúspěch předešlé strategie vrhá pochyby na životaschopnost současné strategie: krizový management při řešení ekonomické krize v eurozóně, který nemá velký úspěch, se pomalu přelévá do krize politické. V této atmosféře nevzbuzuje strategické plánování velkou důvěru.

Pozice EU před jednáním zemí G20

Kontext

- V posledních měsících došlo opět k rozkolísání finančních trhů zejména v důsledku obav o udržitelnost veřejných financí. Zvláště některé evropské státy jsou nuceny krátit veřejné výdaje dříve, než se čekalo. Objevily se i obavy o možném přehřátí čínské ekonomiky a vzniku spekulativní bubliny aktiv.
- EU jako jednu z priorit vidí nutnost koordinace tzv. exit strategy, tj. postupné ustupování od fiskálních stimulů k fiskální konsolidaci. Pokud by všechny státy drasticky krátily své investice a další výdaje, došlo by k omezení globální poptávky a tím i ke zpomalení světové ekonomické obnovy.
- Reforma finanční regulace je v EU i USA v popředí současných politických debat. Vzhledem k tomu, že legislativní procesy reforem probíhají značně izolovaně, lze očekávat snahu EU o zlepšení koordinace. Po několikerém snížení kreditních ratingů některých evropských zemí největšími světovými agenturami a v souladu s množícími se finančními spekulacemi o bankrotu jihoevropských států, přiosvětila EU rétoriku vůči finančním institucím. Nejvýraznějším projevem zesíleného negativního pohledu evropských politiků na určité finanční transakce byl náhlý nekonzultovaný zákaz tzv. naked short selling v Německu, tedy prodeje na krátko bez úvěrového krytí.

Očekávaný vývoj během summitu a následně

- EU se bude snažit na summitu ve svém nejlepším zájmu o zesílení finanční regulace i v dalších zemích, aby tak posílila efektivitu vlastních opatření a zabránila regulatorní arbitráži, jež by negativně poznamenala evropský finanční sektor. EU bude navrhopvat zpřísnění dohledu nad ratingovými agenturami a trhy s deriváty. Kontroverzi nejspíše vyvolá diskuze nad opatřeními týkajícími se alternativních investičních fondů, např. hedge fondů a private equity. Evropskou unií přijatá směrnice vyvolala kritiku díky své exterritorialitě, tj. svému možnému dopadu na instituce vně EU.
- V duchu zmíněného postoje k finančním trhům se očekává shoda států EU uvalit na instituce bankovní daň, jejíž výnos by náležel určitým garančním fondům v jednotlivých zemích. V případě úpadku by se poté podle jasných pravidel daly prostředky využít na záchranu insolventních bank. V současné době si lze ovšem těžko představit globální koordinaci natolik složité záležitosti. Navíc řada států

nesdílí názor EU, že toto opatření přispěje k větší jistotě na finančních trzích. Pokud se nepovede EU přesvědčit ostatní státy a zavede daň pouze unilaterálně, znevýhodní evropské banky vůči zahraniční konkurenci.

- Shodu lze naopak očekávat na politické podpoře harmonizace a vylepšení účetních standardů a snahám o větší transparentci zejména na trzích s deriváty.
- EU se bude snažit o politický cíl roku 2012 pro přijetí podstatné části navrhovaných řešení. Jednou z priorit je i tlak na implementaci již dojednaných závazků z Pittsburgu a dalších summitů G20. Diskutovat by se tak mohla reforma Mezinárodního měnového fondu. Rovněž principy odměňování manažerů a členů představenstev finančních institucí (Financial Stability Board remuneration) by se měly opět ocitnout na pořadu jednání.

Pozice ČR

- Česká republika by z koordinace zachovávající stabilní vývoj světové poptávky měla jako otevřená ekonomika profitovat. Tím spíše, že jednoznačnou prioritou rodící se vlády má být fiskální konsolidace, a lze tedy očekávat oslabení domácí poptávky. Rovněž možné uklidnění finančních trhů by přispělo k rozumným úrokovým sazbám českých dluhopisů.
- Česká republika by se měla při vyjednávání v EU zaměřit na prosazování co největší koordinaci evropských politik s G20 a zdůrazňovat odbornou stránku finanční regulace. Vzhledem k tomu, že v České republice neměly banky výraznější problémy s nedostatkem financí a stát nemusel vypomáhat s penězi daňových poplatníků, nedává např. speciální bankovní daň pro české instituce příliš smysl.

Rozvojové cíle tisíciletí

Kontext

- Podobně jako Lisabonská strategie je dosavadní snaha o realizaci rozvojových cílů považována za neúspěch. Evropská unie k problematice Rozvojových cílů tisíciletí již vydala několik monitorovacích zpráv, a na roky 2010 - 2011 dokonce vypracovala i tzv. roadmap v rámci rozvojového dialogu EU – USA. Jakožto největší poskytovatelé rozvojové pomoci (80% z celkového objemu) se Evropská unie i Spojené státy zavázaly postupovat společně v koordinaci mezinárodního úsilí o naplnění cílů tisíciletí do roku 2015.

Vývoj během summitu

- EU bude hledat během summitu společnou pozici pro zářijový summit (20 - 22. září 2010). Vzhledem k dopadům ekonomické krize a vysokým deficitům veřejných rozpočtů ve Spojených státech i zemích EU bude prioritou především restrukturalizace rozvojových programů před navyšováním absolutních částek.

Pozice ČR

- Česká republika rovněž plně podporuje rozvojové cíle (zejména snížení počtu lidí žijících v absolutní chudobě o polovinu do roku 2015). Vyjednávací pozici ČR ještě více posiluje „Zákon o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci“ poskytované do zahraničí, který vstupuje v platnost od 1. července 2010 a završuje tím proces transformace zahraniční rozvojové spolupráce. V současné době se objem financí, které ČR věnuje rozvojové pomoci, pohybuje poměrně výrazně pod průměrem vyspělých zemí, což činí 0,25% HDP.

Doplnění poslanců Evropského parlamentu

Kontext

- V současnosti zasedá v Evropském parlamentu (EP) 736 poslanců zvolených v červnu 2009 podle Smlouvy z Nice. Lisabonská smlouva (LS) však určuje, že počet poslanců má být 751, respektive 754 pro období 2009-2014. Nyní je na pořadu otázka, jakým způsobem bude doplněno chybějících 18 poslanců z 12 zemí², protože je zapotřebí změna primárního práva Unie. LS určuje jako standardní proceduru svolání konventu podobného těm, v kterých vznikl návrh Charty základních práv v roce 2000 a návrh Ústavní smlouvy v roce 2003. U této technické dílčí úpravy však členské státy považovaly svolání konventu jako zbytečné, a proto místo zdoluhavé konvenční procedury navrhly provést změnu primárního práva pomocí mezivládní konference – tedy setkáním zástupců členských států (Evropský parlament návrh přijal 6. května).

² Jedná se o čtyři zákonodárce ze Španělska, dva z Francie, Švédska a Rakouska a po jednom z Bulharska, Itálie, Lotyšska, Malty, Nizozemska, Polska, Slovinska a Velké Británie.

Asociace
pro mezinárodní
otázky
Association
for International
Affairs

Briefing Paper 6/2010

Briefing paper k Evropské radě (17. červen 2010)

Červen 2010

Vývoj během summitu a v nejbližší době

- Na summitu dojde k formálnímu potvrzení rozhodnutí a tedy i svolání mezivládní konference. Vzhledem k technické podobě změny primárního práva nelze očekávat dlouhé projednávání a úprava by mohla být předložena členským státům k ratifikaci během léta. Po dokončení ratifikace rozhodnou členské státy, kterých se úprava počtu poslanců týká, o způsobu jejich doplnění.

Pozice ČR

- Pro Českou republiku neznamená daná úprava prakticky žádnou změnu, neboť jí žádný doplňkový mandát přidělen nebude. Revizi primárního práva by však teoreticky mohla využít k ratifikaci výjimky z Charty základních práv. Ta byla sice politickým rozhodnutím potvrzena, nicméně právně vstoupí v platnost až při změně primárního práva. Česká republika však dosud nezmínila, že by se k podobnému kroku chystala. Je také otázkou, zda by další členské státy souhlasily s přidáním takového „přílepku“, když plánovaná korekce primárního práva je především technického charakteru a má proběhnout co nejrychleji.

Asociace
pro mezinárodní
otázky
Association
for International
Affairs

Briefing Paper 6/2010

Briefing paper k Evropské radě (17. červen 2010)

Červen 2010

Asociace pro mezinárodní otázky

Asociace pro mezinárodní otázky (AMO) je nevládní organizace založená za účelem výzkumu a vzdělávání v oblasti mezinárodních vztahů. Základním posláním AMO je přispívat k hlubšímu porozumění mezinárodnímu dění. Díky svým aktivitám a již více než desetileté historii je AMO vnímána jako přední nezávislý zahraničněpolitický think-tank v České republice.

K dosažení svých cílů Asociace:

- formuluje a vydává studie a analýzy;
- pořádá mezinárodní konference, expertní semináře, kulaté stoly, veřejné diskuse;
- organizuje vzdělávací projekty;
- prezentuje kritické názory a komentáře k aktuálnímu dění pro domácí a zahraniční média;
- vytváří příznivější podmínky pro růst nové generace expertů;
- podporuje zájem o disciplínu mezinárodních vztahů mezi širokou veřejností;
- spolupracuje s řadou dalších domácích i zahraničních institucí.